

Stichting **Thijssse's Hof**

*Planten- en vogeltuin in het
Bloemendaalsche Bosch*

**Jaarverslag
2019**

De voorzitter:

Thijsses's Hof was in 2019 weer volop in beweging. Door tientallen vrijwilligers kan jong en oud het hele jaar door genieten van de prachtige duin flora en -fauna. Veel noodzakelijke zaken werden aangepakt door gulle bijdragen van contribuanten en financiële steun van een paar grote fondsen. Het jaar 2019 kon bijna niet beter beginnen; de officiële opening van het nieuwe toegangshek door burgemeester Elbert Roest tijdens de nieuwjaarsreceptie. En werd de toegankelijkheid verbeterd door een groot deel van de paden van een nieuwe zandlaag te voorzien.

Twee grote in het oog springende verbeteringen, waardoor Thijsses's Hof zich van haar mooiste kant kan laten zien. Ook de aanpak van de twee kleine vijvers, het (her)planten van het door Thijsses beschreven sparrenbosje, het prachtig opgeknapt houten bankje bij de kleine vijvers, verbeteringen aan het terras waar onze vrijwilligers met mooi weer fijn kunnen pauzeren na de werkzaamheden, en het plaatsen van een binnendeur, zodat het instructielokaal efficiënter kan worden gebruikt.

Om de Thijsses's Hof onder een breed publiek bekendheid te geven heeft hovenier Johan Görtemöller met het vrijwilligersteam Thijsses's Hof in Bloemendaal en in de regio gepromoot; de jaarmarkt op de Bloemendaalseweg in Bloemendaal, de najaarsmarkt op de Kleverlaan in Haarlem. Maar ook in Thijsses's Hof zelf; de jaarlijkse Stinzenplantendag, de nationale Monumentendag en de nationale Natuurwerkdag. Tijdens deze laatste dag hebben vrijwilligers de ijsvogel-wand bij de grote vijver aangelegd. En nu wachten tot de ijsvogels, die al een tijd worden waargenomen in Thijsses's Hof, zich daar nu ook gaan nestelen.

Ook werd de prachtige expositie van 'zaden en vruchten' in het najaar samengesteld. En namen we met veel plezier deel aan de Broodbankactie in de Grote- of Sint Bavokerk in Haarlem. Van de Broodbankactie ontvingen we na afloop een mooie bijdrage voor het uitdiepen van de duinrel, die onder het bruggetje achter bij de grote vijver doorloopt. In 2020 gaan we dit uitvoeren.

De inzet van de tientallen vrijwilligers is cruciaal voor Thijsses's Hof. Om het grote aantal bezoekers van maar liefst ruim 15.000 bezoekers goed te kunnen opvangen, maar ook om Thijsses's Hof het

Het nieuwe toegangshek

hele jaar door goed te kunnen onderhouden. En natuurlijk om de milieueducatie kwalitatief, zoals het succesvolle Scholenproject, op een hoog peil te houden.

Dit jaar heeft het bestuur onze vrijwilliger Peter van der Kolk in het zonnetje gezet. Al 25 jaar is Peter wekelijks actief in Thijsses's Hof, en is de drijvende kracht achter de instructiestrook. Namens het bestuur mocht ik Peter van der Kolk dan ook tijdens een druk bezochte vrijwilligersbijeenkomst de eervolle Jac. P. Thijsses Penning uitreiken. Een uitreiking die daarmee ook symbool staat voor de dankbaarheid voor de inzet van onze tientallen vrijwilligers.

Het werk van tientallen vrijwilligers en de donaties van velen zorgen ervoor dat u kan blijven genieten en leren van de duinflora van onze Hof. Graag bedank ik namens het bestuur, onze hovenier Johan, de vele vrijwilligers en vele donateurs, die zich het afgelopen jaar in verschillende rollen hebben ingezet voor Thijsses's Hof.

*Arjen Overbeek,
Bestuursvoorzitter Thijsses's Hof*

Nog veel meer activiteiten en nieuws, en prachtige foto's van de duinflora en -fauna treft u op onze website (www.thijsseshof.nl).

Een gedeelte van de vrijwilligers tijdens de Nieuwjaarsbijeenkomst (11 januari 2020). Door het zachte winterweer kon er buiten geproost worden.

Onze beheerder Johan blikt terug

"Thijssse's Hof was in 2019 weer volop in beweging"; dit is de eerste zin in het verslag van onze voorzitter en daar heeft hij helemaal gelijk in. Wat een druk jaar. Op alle vlakken zijn wij in beweging:

- * Educatie
- * Vernieuwing
- * PR
- * Werving van vrijwilligers
- * Samenwerking

Laten we beginnen met de vernieuwing, allereerst de entree. Het nieuwe hek is gemaakt en geplaatst door de firma Beentjes uit Alkmaar. Het idee voor het ontwerp kwam van de beheerder in samenspraak met Dick Saher en de firma Beentjes. Terug naar 1925 Artdeco/Jugendstil, dat was het idee.

Dan de **vijvers**, deze zijn helemaal leeg gehaald en opnieuw ingedeeld. Alle gaten zijn gedicht en het waterniveau is weer op pijl. Althans dat was de bedoeling, na testen is toch gebleken dat beide vijvers niet helemaal waterdicht zijn. We gaan dit jaar bekijken of het wenselijk is om de vijvers opnieuw te doen. Als echter blijkt dat het voor het scholenpad werkt dan laten we het zo. Wordt vervolgd.

Als je binnenkomt in Thijssse's Hof, dan valt op dat de paden opnieuw zijn verhard. Firma Paape heeft met groot materiaal en veel geduld 80% van de paden verhard met "Grauwacke" een grindsoort met zo min mogelijk kalk en andere elementen die niet goed zijn voor de beplanting in de Hof. Deze werkzaamheden hadden echter nogal wat voeten in aarde. Op de dag dat Paape aan het werk zou gaan, bleek het verkeerde grind voor de poort te liggen. Dus onverrichte

De dichtgegroeide kleine vijver wordt uitgegraven.

zaken gingen zij weer terug en het grind werd vervangen. Niet eenvoudig om een paar kub weg te halen, maar na twee dagen hard werken zien de paden er weer mooi uit en loopt het water weer netjes naar de kanten. Ook hebben zij het terras vergroot, dit om meer ruimte te creëren voor activiteiten zoals de Stinzenplantendag en de vrijwilligersdag.

Dan de Hof (tuin) zelf. Er zijn veel zaken die aandacht vragen: klimop, eiken, gras, duin, taxus, enz. Om diversiteit te krijgen zijn wij begon-

nen om grote delen van de Hof vrij te maken van klimop. Een arbeidsintensief werkje, maar met de hulp van volhardende tuin vrijwilligers gaat het de goede kant op. Nu al is te zien dat de voorjaarsbloeiers de ruimte pakken en ook de zomerbloeiers staan te popelen om zich te laten zien. Meer variatie in planten betekent meer insecten en meer vogels. Ook zijn er taxusbomen weggehaald voor meer licht op de bodem. Ook daar groeien nu al meer planten.

Biodiversiteit, een mooi woord voor veel werk. Als je dit wilt moet er dus echt wat gebeuren in de Hof, dus meer ruimte en licht. Het weghalen van de klimop is één van de maatregelen die noodzakelijk zijn om andere planten de ruimte te geven.

Lenteklokje

PR en projecten

In het najaar van 2020 is het de bedoeling om met de duinrel te beginnen, met geld van de Broodbankactie kunnen we de rel uitgraven en opnieuw inrichten. In het voorjaar van 2020 worden de brugleuningen al aangepakt. Dit is een project van Cees Wille (stagiair MBO Welandcollege Hoorn).

Staannd voor de Broodbank in de St. Bavo te Haarlem ontvangen Johan Görtemöller, Geert Jan Haan (penningmeester) en Dick Saher (secretaris) een cheque t.w.v. 4000 euro.

In de Stadskweektuin van Haarlem waren we ook present op de Herfstmarkt.

In 2019 hebben wij op een aantal markten/speciale dagen gestaan om Thijsse's Hof onder de aandacht te brengen. Deze vorm van PR werkt erg goed en wij zijn van plan om dit te intensiveren. Hiervoor heb ik een brief laten uitgaan met een oproep naar vrijwilligers om mee te helpen om dit mogelijk te maken.

Jaarmarkt Bloemendaal

Nationale vogeldag

Stinzenplantendag

Herfstmarkt Haarlem

De natuurwerkdag

De aanleg van een ijsvogelwand was het onderwerp van dit jaar, de ijsvogel bezoekt onze vijver regelmatig om er vis te vangen. Het is een graag geziene gast en wij hopen dat met deze nieuwe aanwinst de ijsvogel ook gaat broeden. De plek waar de wand is geplaatst, is een plek waar de vogel vaak te zien is. Na gesprekken met experts is deze plek gekozen, deze experts hebben op verschillende plekken in Noord-Holland met veel succes ijsvogelwanden aangelegd. Met 14

mensen hebben wij die dag hard gewerkt om dit voor elkaar te krijgen. Aan het einde van de dag kwam de beloning, de ijsvogel kwam naar de wand kijken en knikte tevreden.

Stinzenplantendag

Ook dit jaar was de stinzenplantendag weer een succes, ondanks het warme voorjaar. Door de warmte waren de planten helaas al grotendeels uitgebloeid.

Johan Görtemöller, beheerder/hovenier

Financiën

Van onze trouwe donateurs hebben we ongeveer evenveel aan donaties ontvangen als in voorgaande jaren, ondanks een geringe teruggang in aantal donateurs, een leeftijd gerelateerd proces. Diverse donateurs gaven een extra donatie, meestal met een doel zoals het vervangen van het bankje bij de vijver, een boomaanplant, een nieuwe "stille" elektrische bosmaaier. Onze inkomsten uit gebruik van ons gebouw voor lezingen, instructieve bijeenkomsten of gewoon om iets samen te vieren, veelal in combinatie met een rondleiding, zijn ook toegenomen. Men weet ons vaker te vinden zoals ook wederom de scholen die dit jaar goed hebben bijgedragen.

Van de Vereniging Natuurmonumenten, Landschap Noord Holland en de PWN mochten we ook het afgelopen jaar weer donaties ontvangen.

Het aantal donaties met een projectdoel zoals vorig jaar ons nieuwe toegangshek was nog nooit zo groot. Van de Bredius Stichting, van het Van Zanten Fonds, van het Kuijper van Harpen Fonds via Ars Donandi en van de opbrengst van de broodverkoop van de Broodbankactie in de

Grote of St. Bavokerk kregen we grote bedragen waarmee we diverse projecten hebben kunnen financieren. Zie de opsomming hieronder.

De afhankelijkheid van opbrengsten uit vermogen, legaten en schenkingen blijft belangrijk. Ook in 2019 hebben wij uit ons vermogen moeten putten om het verlies te compenseren. Gelukkig is de sterke daling van de beurskoersen eind 2018 weer geheel teniet gedaan in 2019, zodat het vermogen bijna weer op het oude peil terug is.

De uitgaven zijn vrijwel onveranderd gebleven mede door de inzet van vele vrijwilligers die de grootste kosten, de lonen en sociale lasten voor onderhoud en beheer, beheersbaar houden. Zij blijven de handen uit de mouwen steken zowel in de tuin als bij de begeleiding van de schoolkinderen en bij rondleidingen.

Denkt u ook eens aan een jaarlijkse schenking per vastgelegde overeenkomst periodieke gift in geld, volledig en drempelvrij aftrekbaar voor de inkomstenbelasting. Wij willen u daar graag bij helpen en hebben de formulieren daarvoor. Ook met legateren kunnen wij u van dienst zijn.

Exploitatierkening 2019 (alle getallen in €)

Inkomsten

Donaties	36.738
Natuurmonumenten/PWN	1.750
Ontvangsten kas, boeken, diversen	4.603
Huur lokaal, rondleidingen	6.123
Scholenbijdrage	4.348
Rente, dividenden, winsten	1.758

Subtotaal inkomsten	55.320
Exploitatietekort	5.869

Uitgaven

Lonen en soc. lasten	42.670
Onderhoud park	2.847
Educatieve activiteiten	1.735
Huisvesting en energie	5.935
Kantoor, post, internet	3.115
Drukwerk	2.081
Beheer, bank, representatie	2.806

Totaal 61.189

61.189

Het exploitatie tekort is afgeboekt van de algemene reserve.

Wij ontvingen een legaat van € 1.000,- van de in december 2018 overleden mevr. J.M.Polak-Schravemaker uit Bloemendaal.

Het legaat wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

Naast de inkomsten besteed aan de reguliere exploitatie ontvingen wij subsidies ter besteding aan projecten:

1. Van het Kuijper van Harpenfonds via de organisatie Ars Donandi € 10.058 vrijwel geheel besteed aan vernieuwing en verharding van de paden.

2. Van de Bredius Stichting €5000,- geheel besteed aan het lekvrij maken van de twee kleine vijvers.

3. Van het Dr. van Zantenfonds inzake het daarin opgenomen Jan Pieter van Vrededfonds €10.000,- ter besteding aan natuureducatieve projecten o.a het plaatsen van een geluid-dichte deur tussen het instructielokaal en de overige werkruimte , microscoopen ten behoeve van onderwijs, leskisten maken voor onderwijs (nog in bewerking), herstel en aanplant van een Sparrenbosje conform het vroegere ontwerp van Jac. P. Thijse en meerdere wisselende tentoonstellingen.

4. Van Landschap Noord Holland € 2720,- voor een gericht educatief project .

5. Van de Broodbankactie in de Grote Kerk is tijdens de adventsdagen € 4000,- opgehaald , in 2020 ontvangen en te besteden aan het weer zichtbaar en open maken van de duinrel vanaf het hoge duin naar de grote vijver.

In totaal is er ontvangen € 27.778,- en totaal is er uitgegeven € 27.168,- . Het restant € 610,- is toegevoegd aan de bestaande bestemmingsreserve.

Geert Jan Haan, penningmeester

Onderzoek buiten. En binnen bij de imker

"De Schoolwerkplaats"

Vanaf september 2019 zijn Thijse's Hof en basisschool 'De Schoolwerkplaats' een samenwerking aangegaan.

De Schoolwerkplaats is een nieuwe innovatieve basisschool in Santpoort-Noord. Buitenschools leren, natuuronderwijs en bewegend leren zijn onder andere de speerpunten van deze school. Het eerste half jaar zijn de 10 kinderen in de leeftijd van 4 t/m 9 jaar regelmatig op woensdag actief geweest op de locatie aan de Mollaan. Tot wederzijds genoegen! Leerkrachten ontwikkelen lessen die Johan weer kan gebruiken bij tentoonstellingen. Uiteindelijk is het doel dat de lessen ook beschikbaar worden voor andere scholen.

De kinderen genieten van de combinatie van deze prachtige leeromgeving binnenshuis en de geweldige tuin anderzijds. Veel ideeën en mogelijkheden bleken uitvoerbaar in deze setting met een actief meedenkende Johan! Het komend half jaar komen de kinderen in de leeftijd van 8 en 9 jaar om verschillende filmpjes te maken. Bijvoorbeeld over het onderwerp de eekhoorn of het sneeuwkllokje. Het is de bedoeling zo een digitale ondersteuning aan te brengen in de Hof met uitleg over de verschillende planten en dieren; gemaakt en ingesproken door kinderen.

Dave Hoekstra, directeur

Stikstofdepositie in de Hof

Vorig jaar was er heel veel aandacht voor de stikstofdepositie.

De Raad van State oordeelde dat de regering op verkeerde wijze de belangen van zowel natuur als landbouw probeerde te dienen (met de zogenaamde Programmatiese Aanpak Stikstof) waardoor de regering zich genoodzaakt ziet nu toch echt wat aan de stikstofdepositie in ons land te gaan doen. Hoe zit het eigenlijk met de gevolgen van de stikstofdepositie in Thijsses Hof en wat betekent dat voor onze inzet voor het in stand houden van de bloemrijkdom van de Hof?

De stikstofdepositie bedraagt in onze omgeving ruwweg 1500 mol stikstof/ha, met een gradiënt van wat lager direct langs de kust naar wat hoger meer in het binnenland (<https://www.clo.nl/indicatoren/nl0189-stikstofdepositie>). Dat is een hoeveelheid die vele malen hoger is dan in de natuurlijke situatie en, afhankelijk van het be-

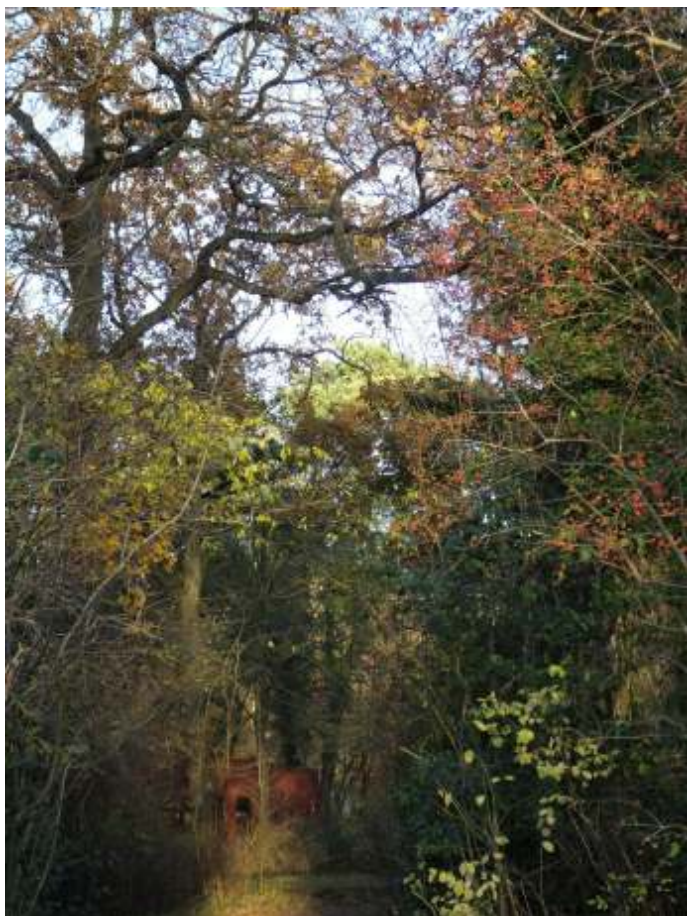
groeiingstype, gelijk of hoger is dan de zogenoemde kritische depositie waarde. Boven die waarde is blijvende schade op onze ecosystemen te verwachten. Dat is dus gewoon ongunstig voor Thijsses Hof, maar helaas is dat niet het enige. We hebben ook te maken met het steeds ouder en hoger worden van het bos in Thijsses Hof en dan is er ook nog eens klimaatverandering! Wat heeft deze cocktail aan veranderingen voor gevolgen voor de kortere en langere termijn?

Graslanden

De stikstofdepositie doet vooral de grassen in de graslanden harder groeien, ten koste van de bloemrijkdom. Veel bloemen in de duinen zijn juist aangepast aan heel weinig stikstof. Daar komt bij dat door het opwarmende klimaat het groeiseizoen langer wordt. Plaatselijk speelt ook beschaduwing door het hoger wordende bos nog een rol. Ook dat bevordert de groei in de graslanden. Het is dan ook geen wonder dat het niet haalbaar is om in de Hof heel schrale en

open duingraslanden te imiteren. Daarvoor groeit alles te hard, en we hebben geen konijnen om de groeiende planten kort te houden. Wat wel lukt is om tijdelijk open pioniervegetaties met toorts en vingerhoedskruid te herbergen, op plaatsen waar bomen verwijderd zijn, zoals langs de noordwestrand van de Hof.

Voor de graslanden is er een dilemma: we willen ze eigenlijk zo weinig mogelijk maaien om meer ruimte bieden aan insecten die er bloemen zoeken of eieren afzetten. We laten daarom ook elk jaar stukken van het grasland ongemaaid. Maar die ongemaaide stukken groeien wel heel hard. En om de rest van het grasland enigszins open te houden zijn er nu zelfs al delen die we drie keer per jaar moeten maaien, iets wat we liever niet doen want dat komt de rijkdom aan bloemen niet ten goede. Maar als het gras zelfs al in januari nog groeit..... Kortom: we dienen nu veel intensiever te beheren dan enige tientallen jaren geleden, zonder dat het resultaat nu beter is.

Bossen

Met de bossen is eigenlijk op het eerste gezicht wat gek aan de hand. Ze worden steeds hoger en dichter maar de voorjaarsflora bloeit nog steeds uitbundig. Dat komt natuurlijk vooral omdat de bosanemonen, sleutelbloemen en

dergelijke al bloeien voor de bomen in blad komen. Tegen de tijd dat er een dicht bladerdek is zijn de voorjaarsbloeiers al bijna klaar.

Toch is het niet zo eenvoudig. De bomen worden inderdaad steeds groter en dat maakt dat er steeds minder ruimte is voor lagere struik- en boomsoorten als meidoorn, hazelaar e.d. Ook zien we, o.a. door de stikstofdepositie, dat de humuslaag versneld dikker wordt waardoor een soort als klimop in het voordeel komt. De laatste jaren worden er 's winters dan ook regelmatig stukken van klimop of zevenblad ontdaan om de voorjaarsbloeiers meer ruimte te geven. Helaas is dat wel heel arbeidsintensief werk. Gelukkig wel altijd weer mooi resultaat. In de toekomst zullen we heel regelmatig stukjes bos van die woekerende ondergroei moeten ontdoen.

Ook worden er af en toe hoge bomen gekapt, vooral eiken en esdoorns, eerder ook taxussen, om de lagere struiken en bomen een kans te geven. Dat is mooi te zien in de omgeving van het standbeeld van Thijsse. Daar zijn enkele grote eiken verwijderd en het is er mooier en gevarieerder door geworden.

In de literatuur kunnen we lezen dat stikstofdepositie ook leidt tot verzuring. Dat is op onze kalkrijke bodem gelukkig nog niet aan de orde. Ook de onbalans in de aanwezige nutriënten, door de overmaat aan stikstof, is op de arme zandgronden veel ernstiger dan in Thijsse's Hof. Wel is het zo dat de klimaatverandering en de stikstofdepositie de natuurlijke successie in de bossen zal versnellen. De bomen groeien gewoon harder en de humuslaag wordt sneller dikker. Thijsse gaf ooit al aan dat er geen 100-jarige eiken in de Hof mochten staan. Het bos zou te dicht, te hoog en vooral te eenzijdig worden.

De komende jaren zullen we dan ook gericht hier en daar hoge bomen verwijderen om weer licht en lucht in de ondergroei te krijgen. De planten maar vooral ook de insecten zullen ons dankbaar zijn; kardinaalsmuts en meidoorns zullen beter tot hun recht komen.

Ooit kwamen er in de Hof volop fitissen en ook nachtegalen voor. Deze struweelsoorten zijn door het overgaan van struweel in bos al lang verdwenen.

Natuurlijk zal een groot deel van het bos blijven maar wat zou het mooi zijn als we toch ook weer eens hun zang kunnen horen in de Hof.

Bart van Tooren

Boomkruiper. Foto's: Jelle van der Helm

Bezetting nestkastjes 2019

Nestkastje	Eerste leg	Tweede leg
1	leeg	Koolmees 8
2	leeg	leeg
3	Koolmees 3	leeg
4	Koolmees 10	Koolmees 10
5 Bosuil	leeg	leeg
6	Koolmees 1 ei	Koolmees 8
7	Koolmees 8	Koolmees 6
8	Pimpelmees 11	Pimpelmees 11
9	leeg	Koolmees 5
10	Pimpelmees 11	leeg
11	leeg	leeg
12	Boomklever 7	leeg
13	Koolmees 9	Koolmees 4
14	Koolmees 5 ei	Koolmees 9
15	Koolmees 9	leeg
16 Bosuil	leeg	leeg

Broedvogels

	2018	2019
Boomklever	1	1
Boomkruiper	2	2
Ekster	-	-
Fitis	-	-
Gaai	-	1
Glanskopmees	1	1
Goudvink	-	-
Groenling	1	-
Grote bonte specht	-	-
Heggenus	2	3
Holenduif	-	-
Houtduif	3	3
Koolmees	7	7
Meerkoet	1	1
Merel	4	5
Nijlgans	1	1
Pimpelmees	1	2
Roodborst	4	4
Staatmees	-	-
Tjiftjaf	-	-
Vink	1	-
Winterkoning	5	5
Zanglijster	3	3
Zwartkop	2	2
Zwarte kraai	1	1

Wat wind onder de veren..

Sinds 1926 wordt de broedvogelstand bijgehouden in Thijsses Hof door gepassioneerde vogelaars. Ook in 2018 en 2019 zijn de nestkasten weer bekeken en is er in de Hof weer geluisterd en geteld. De uitkomsten zijn te zien in de tabellen in dit verslag. Ook heb ik twee tabellen van vogeltellingen toegevoegd uit 1964, '65, '66 en uit 1986, '87. Daaruit blijkt dat de vogelsoorten die in de Hof broeden door de jaren heen niet veel verschillen. Wat wel opvalt, is dat naast de fitis, nachtegaal en de fazant ook de spreeuw (ons logo) is verdwenen.

	1964	1965	1966
1 Koolmees	7	8	8
2 Pimpelmees	2	1	1
Glanskopmees	-	1	-
3 Merel	4	5	5
4 Zanglijster	3	3	3
5 Spreeuw	2	2	2
6 Vlaamse Gaai	1	1	1
7 Nachtegaal	-	1	1
8 Roodborstje	3	3	3
9 Gekr. Roodstaart	-	-	1
10 Fitis	2	4	3
11 Tjif-tjaf	1	1	1
Spotvogel	1	1	-
12 Zwartkopje	2	2	3
13 Tuinfluit	1	1	2
14 Heggemus	1	2	1
15 Grauwe Vliegenvanger	1	1	1
Boomklever	-	1	-
16 Winterkoning	2	3	2
17 Vink	3	3	3
Groenvink	1	-	-
18 Huismus	-	1	1
19 Houtduif	4	4	4
20 Tortelduif	1	2	1
21 Fazant	-	-	1
22 Waterhoen	1	1	1
23 Wilde eend	1	1	1
TOTAAL	44	53	50

Vogelstand 1964, '65 en '66

	1986	1987		1986	1987
1 Koolmees	9	7	transport	43	45
2 Pimpelmees	2	4	16 Koekoek	1	1
3 Glanskopmees	1	2	17 Grote boer specht	-	1
4 Merel	10	10	18 Boomklever	2	3
5 Zanglijster	3	2	19 Boomkruiper	2	1
6 Spreeuw	1	1	20 Winterkoning	4	2
7 Elster	-	1	21 Vink	2	2
8 Vlaamse gaai	1	1	22 Goudvink	1	1
9 Roodborst	6	4	23 Groenling	1	1
10 Nachtegaal	-	1	24 Huismus	1	1
11 Fitis	3	3	25 Houtduif	3	2
12 Tjif tjaf	2	3	Fazant	1	-
13 Zwartkop	4	4	26 Waterhoen	1	1
14 Tuinfluit	-	1	27 Meerkoet	-	1
15 Heggemus	1	1	Wilde eend	1	-
Transporteren	43	45	totalen	62	62

Vogelstand 1986-'87

Misschien heeft dit te maken met de verbouwing van het pannenkoekenhuisje, want ook de huismus is van de lijst verdwenen. Nestgelegenheden onder de dakpannen en gaten in de schoorsteen zijn verdwenen en daarmee ook de vogels die daar gebruik van maakten.

In het stikstofverslag van Bart van Tooren is te lezen hoe stikstof en andere voeding de bodem verrijkt, waardoor de biodiversiteit afneemt. Hierdoor en door het te laat ingrijpen in de groei

van bomen, is het struweel minder geschikt geworden voor o.a. de nachtegaal en tjiftjaf. In 2020 zijn wij van plan om plaats te maken voor meer struiken, door een aantal grote eiken te rooien. Wij hopen dat de kleine zangvogels hierdoor weer terugkomen en gaan broeden.

Dat er naast broedvogels ook veel andere soorten voorkomen in de Hof, zult u begrijpen. Dit zijn veel voorkomende soorten, maar ook wat zeldzamere vogels.

De appelvink, ijsvogel en gele kwikstaart zijn daar voorbeelden van. Hieronder een lijst van soorten die zijn gespot in de Hof in 2019:

Aalscholver	Keep
Appelvink	Koperwiek
Blauwe reiger	Kramsvogel
Bonte vliegenvanger	Nijlgans
Bosuil	Putter
Buizerd	Sperwer
Gele kwikstaart	Steenuil
Goudhaan	Sijs
Groene specht	Waterhoen
Groenling	Wilde eend
Halsbandparkiet	Ijsvogel
Havik	Zilvermeeuw
Kauw	

Thijsses Hof, Planten- en Vogeltuin in het Bloemendaalsche Bosch doet zijn naam eer aan.

Kwelwater voedt onze vijver

De "IJzervreter" laat (ongevaarlijke) sporen na: prachtig gekleurde vliezen op het kwelwater

Pal naast het nieuwe hek kondigt een bloeiend Lenteklokje het voorjaar aan; tegelijk laat het waterpeil van onze centrale vijver zien hoe hard het de afgelopen herfst heeft geregend. Zo kijken we hartje winter voor- en achteruit. De seizoenen zijn lang niet zo afgeperkt als wij menen. Mochten we opnieuw een hete zomer krijgen, dan zal het water in de vijver net als in de voorafgaande jaren akelig laag komen te staan.

Dat komt niet door uitblijvende regen, want onze zomers worden natter, maar door verdamping. Niet alleen de hoeveelheid regen neemt namelijk toe, het aantal droge dagen en droge periodes stijgt eveneens, en dat bij hogere temperaturen. Het klinkt misschien tegenstrijdig, maar het betekent gewoon dat a'ls het regent, de neerslag groter is dan vroeger. Gelukkig ontvangt de vijver ook water uit de duinen. Kwelwater. Het komt dag in, dag uit omhoog naast het bruggetje en stroomt naar de vijver. Of "stroomt"... het sijpelt. Want het stroomgebied is ernstig verland en dichtgroeid. Werk aan de winkel dus.

Thijsses's Hof heeft geld ontvangen van de Broodbank-actie, afgelopen december in de oude Bavo, en nu is er geld om graaf- en baggerwerk te laten uitvoeren. Dat wordt nog een hele toer, want hoe krijg je het zware materieel achterin de hof? De paden erheen zijn nog maar net opnieuw verhard, die moeten er niet onder te lijden hebben. Het zal misschien via het schoolplein van de BSV moeten. Hoe dan ook, als het werk gedaan is, zal het duinwater minder moeite hebben de vijver te bereiken. Het zal meteen ook een fraaie aanblik opleveren. Na de aanleg van de waterpomp en de reparatie van de vijvertjes bij het instructielokaal wordt dit de bekroning van ons waterbeleid.

Dat kwelwater is niet zomaar water. Het komt uit de achterliggende duinen. Het heeft een lange weg door het zand afgelegd en is daardoor ontdaan van alle verontreinigingen. Wel bevat het allerlei mineralen, waarvan kalk en ijzer de belangrijkste zijn. Zodra het water naar buiten treedt, komt het ijzer in contact met de zuurstof in de buitenlucht.

Het moerasje waar de kwel begint. Vervolgens onder het bruggetje door naar de vijver.

Er ontstaat er een roestbruine neerslag op de bodem, en op het wateroppervlak verschijnen prachtig gekleurde vliezen. Die worden gevormd door een bacterie die het ijzer als voedsel benut. Aangenaam kennismaken: *Lepthotrix discophora*, de ijzervreter.

Het hele jaar door heeft het kwelwater een temperatuur van 10 graden. Het zal dus niet bevriezen en biedt 's winters een uitstekende overwinteringsplek aan veel organismen, terwijl vogels er zelfs bij strenge vorst hun dorst kunnen lessen. Wie op het bruggetje staat en naar die vliezen kijkt, wordt misschien herinnerd aan het Gulden Vlies, vooral als de zon erop staat. Ook zou je kunnen denken olievlekken te zien. Er is een eenvoudige manier om te controleren of dat het geval is. Wie met een stokje of rietstengel in een olievlek roert, ziet dat de ontstane openingen zich meteen weer sluiten. Bij onze bacterievlekken gebeurt dat niet, het vlies breekt als het ware en de gaten blijven open.

Wanneer u binnenkort deze wonderen met eigen ogen komt aanschouwen, sta dan ook even stil bij wat misschien wel het grootste wonder is als het om water gaat. De geleerden snappen namelijk nog steeds niet dat er u überhaupt water op onze blauwe planeet aanwezig is! Toen de aarde werd gevormd, zo'n vierenhalf miljard jaar geleden, was de temperatuur zo hoog dat eventueel aanwezig water subiet moet zijn verdamppt. Veel astronomen hangen de hypothese aan dat pas naderhand, toen de aarde flink was afgekoeld, een bombardement van kometen (die immers uit ijs bestaan) onze planeet water heeft gebracht.

Rob van Dam

Elke maand schrijft Rob op de website van Thijsse's Hof (thijsseshof.nl) een mooi verhaal over de natuur in de Hof.

Het Scholenproject

Sinds de opening in 1925, is natuureducatie één van de belangrijkste doelen van Thijsses Hof. Dat dit doel nog steeds gehaald wordt blijkt wel uit het feit dat alle deelnemende 25 basisscholen uit Bloemendaal, Overveen, Aerdenhout, Heemstede, Haarlem, Santpoort en Velsbroek weer inschreven voor het Herfst-, Winter-, Lente- en Zomerpad. Ruim 1000 leerlingen vonden hun weg door de Hof aan de hand van de ontdektocht.

Er viel zoveel meer te ontdekken in de Hof dat we soms de vragen maar lieten voor wat ze waren. Zo trakteerde de natuur ons tijdens het Lentepad op uitbundig bloeiende stinsenplanten. Parende kikkers bevolkten de grote vijver en hun dril schitterde in de zon. Aan de waterkant werd een reiger gespot, die in zijn snoeptuin geen kraai dulde.

Hoewel de leerlingen de hoofdrol speelden tij-

dens het Zomerpad, wisten de bijen dit keer ook behoorlijk de aandacht te trekken: Hoog in de boom achter de kruidentuin werd een flinke bijentros gespot, die veel bekijks trok.

De teruggeplaatste instructiebijenkast was een hit.

De waterpomp was niet alleen goed voor een proef maar gaf op hete dagen heerlijke verkoeling. Even je hoofd eronder en je kon er weer tegen.

Kortom, er was zoveel te beleven dat menig leerling na een uurtje riep: Is het nu al tijd! En nu maar hopen dat zij, indachtig Jacq. P. Thijsses, het onvergetelijke hebben beleefd.

Dit alles was natuurlijk niet mogelijk zonder onze vrijwilligers. Zij weten de leerlingen, ook bij kou en regen, op een voortreffelijke manier door de Hof te begeleiden. Chapeau!"

Adri Leemreize, educatie

Wat opviel in de Hof

2019 is het tweede droge jaar op een rij. De droogteperiode in 2019 is gelukkig veel korter dan die in 2018. Al sneuvelt het hitte-record in 2019, de invloed is waarschijnlijk veel minder dan de droogte in 2018. Waarschijnlijk als gevolg van de lange droogte in 2018 is de natuur in de hof in 2019 minder uitbundig. In de duinweide zijn minder margrietten, bij het nachtvlinderen worden minder soorten gezien en per soort minder individuen. In de herfst zien we ook minder paddenstoelen, met name de zogeheten wasplaten in de graslandjes zien we nauwelijks.

Ondanks deze – hopelijke tijdelijke – dip is er nog veel moois in de hof. De voorjaarsbloei met onder andere vingerhelmbloem en voorjaarszonnebloem is weer uitbundig en er is weer een weelde aan hommelmoginginnen met hun karakteristieke kleurbandjes; wel zes soorten zijn in de hof te zien. Zoals ieder jaar zijn er ook in 2019 weer positieve verrassingen en onverwachte gebeurtenissen. Johan zag een Grote vos, zie foto. Deze soort is [of was?] bijna verdwenen uit Nederland.

Zij beleeft kennelijk een herstel. Met de heel algemene Kleine vos gaat het onverwachts veel minder. Let u a.u.b. op in dit nieuwejaar of U

haar ziet; en meldt dat dan, liefst met foto, op Waarneming.nl. In tegenstelling tot de Kleine vos heeft de Distelvlinder een topjaar in 2019. Deze trekvlinder leverde landelijk een grote invasie. Heel grote aantallen dieren kwamen ons land binnen, ook in de hof. Op 30 juli zitten er wel 18 distelvlinders (nieuwe generatie) op de bloemen van één pol Knoopkruid, en nog een niet-geteld aantal in de rest van de hof.

Het avontuur van 2019 is een wespennest. Net naast het pad bij de duinroosjes is een Duitse wesp een grondnest begonnen. De opening zit naast een paaltje. De uitvliegrouete gaat dwars over het pad. De oplossing lijkt om een schot op de rand van het pad te zetten met een waarschuwing voor het publiek. De wespen vliegen dan de andere kant op en we kunnen de nuttige en interessante diertjes behouden. Dat uitvliegen naar de andere kant leren de wespen meteen, maar de retourroute blijft nog dwars over het pad. Wat nu??

De oplossing komt uit totaal onverwachte hoek: de bosmieren ontdekken het wespennest en hebben het geplunderd. In twee dagen tijd is het wespennest verdwenen.

Engerling van de neushoornkever. De stipjes aan de zijkant zijn ademhalingsopeningen.

Wat gelukkig niet is verdwenen is onze "kolonie" neushoornkevers (zie foto achterpagina). De larven leven in composthopen en oude bladhopen. Zij zijn twee jaar larve en verpoppen dan tot een kever van wel 4 centimeter lang met een hoorn op hun neus. Het is een lid van een tropische keverfamilie. We denken dat zij de broeiwarmte van een hoop organisch materiaal nodig hebben voor hun ontwikkeling. Ook in hopen oud stro bij bollenbedrijven kan men deze keverlarven vinden. Bij het jaarlijkse opruimen van onze composthoop blijft altijd een deel opzettelijk liggen om de larven te laten overleven.

Deze dieren leven onzichtbaar voor ons mensen. Alleen wanneer men in een broedhoop graaft ziet men de larven. En de kevers zijn alleen in de nacht actief. Soms vind men een afgeleefd exemplaar naast de composthoop of in een donker hoekje zoals een fietstunnel. Zo'n bejaarde kever heeft niet meer de kracht om weg te kruipen. Enkele van ouderdom gestorven kevers worden bewaard in het instructielokaal.

Dik Vonk

Indien onbestelbaar:
Mollaan 4, 2061 BD Bloemendaal

Colofon

Samenstelling van het bestuur van Stichting Thijsses's Hof:

Dhr. A. Overbeek, Haarlem, voorzitter
Dhr. D. Saher, Haarlem, secretaris
Drs. G.J.H. Haan, Haarlem, penningmeester
Dhr. J.A.H. Leemreize, Overveen, lid
Dr. B.F. van Tooren, Bilthoven, lid
Drs. D.H. Vonk, Haarlem, lid

Correspondentieadres:

Mollaan 4, 2061 BD Bloemendaal.
Tel. 023-5262700

E-mail: info@thijsseshof.nl

Meer informatie over Thijsses's Hof op onze website: www.thijsseshof.nl

Openingstijden van de Hof:

1 maart – 1 april: 9.00 – 16.00 uur, maandag gesloten

zater- en zondagen: 10.00 - 16.00 uur.

1 april – 1 november: 9.00 – 17.00 uur, maandag gesloten

zater- en zondagen 10.00 - 16.00 uur.

1 november – 1 maart: 9.00 – 16.00 uur, zondag en maandag gesloten

N.B.: Pasen en Pinksteren: zondag en maandag open

Tussen kerst en nieuwjaarsdag is de Hof gesloten.

Beheerder-hovenier: Johan Görtemöller

Vervangend beheerder-hovenier: Yneke Bettink, Sander Hartveld en Hans Eveleens
De (vervangend) beheerder-hovenier is gedurende de openingstijden aanspreekbaar voor een vraag, suggestie of extra informatie en is voor u herkenbaar aan bordeaux rode shirt met logo. Het kantoor bevindt zich rechtstreeks in het instructielokaal, de werk-

schuur bevindt zich achter in de Hof.

Rondleidingen:

Iedere eerste zondag van de maanden maart t/m september om 14.00 uur.

Groepen op afspraak: info@thijsseshof.nl

Gebruik instructielokaal:

Scholen en groepen kunnen contact opnemen via info@thijsseshof.nl

Donatiebetaling 2020:

Heeft u uw donatie voor 2020 al betaald? Heel hartelijk dank! Zo niet, dan is dit een mooie herinnering om het alsnog te doen.

Belangrijk te weten: Thijsses's Hof is een ANBI waardoor uw gift fiscaal aftrekbaar is. Als u vastlegt dat u voor minstens 5 jaren een vast bedrag geeft dan is de fiscale aftrek zelfs drempelloos en dus geheel aftrekbaar, zie www.belastingdienst.nl en anders helpen wij u daar graag mee.

Bent u nog geen donateur? Ons bankrekeningnummer is: **NL59 ABNA 0500 729891** ten name van: Stichting Thijsses's Hof te Bloemendaal

Voorpagina

Een groepje leerlingen tijdens het Zomerp pad bij de demonstratiekast. "Wat doen die bijen daar allemaal? Ik zie de koningin!" Foto: Adri Leemreize

Neushoornkever. Foto Ekke Wolters

Dik Vonk vertelt over de levensloop van deze kever op blz. 15.